

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) ศึกษาความสัมพันธ์จากคู่สมรส ระดับความผาสุก และความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากคู่สมรสกับความผาสุกของผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเมือง จังหวัดน่าน ทำการศึกษาระหว่างวันที่ 8 - 27 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2542 จำนวน 1,047 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยให้อำนาจการทดสอบ (power analysis) ที่ระดับ .80 การประมาณขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (effect size) ที่ระดับ .20 (Polit & Hungler, 1999) ได้จำนวน 197 ราย ผู้วิจัยเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 200 ราย เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนของประชากร โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีคู่สมรส มีการรับรู้ปกติโดยผ่านการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบสมรรถภาพสมองของไทย (Thai Mental State Examination : TMSE) ในหมวดที่ 1 ซึ่งเป็นการทดสอบสมรรถภาพสมองในส่วนที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการรับรู้ (orientation) (กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง, 2536) โดยคะแนนการทดสอบมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 6 คะแนน เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องอาศัยการรับรู้ของผู้สูงอายุในการประเมินการสนับสนุนจากคู่สมรส และความผาสุก ดังนั้นจึงต้องคัดกรองผู้สูงอายุที่ไม่มีความพร้อมในด้านการรับรู้

2. สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยได้ดี

3. ยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดข้างต้น โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่มีคู่สมรส ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ศาสนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งรายได้ ความเพียงพอของรายได้ สถานภาพในครอบครัว ลักษณะครอบครัว และโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนจากคู่สมรส เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยแปลและปรับข้อความเพื่อให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุไทย จากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support Instrument) ของฟรายด์แมนและคิง (Friedman & King, 1994) โดยอาศัยแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของ แคปแลน (Caplan, 1974) แบบวัดนี้เป็นการประเมินการรับรู้การสนับสนุนที่ได้รับจากคู่สมรส 3 ด้าน จำนวน 25 ข้อ คือ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 8 ข้อ การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของหรือบริการ 6 ข้อ และการสนับสนุนด้านอารมณ์ 11 ข้อ ลักษณะของคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่าให้เลือก 4 อันดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และ ไม่เคยมีเลย กำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนน	3	หมายถึง	มาก
คะแนน	2	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	1	หมายถึง	น้อย
คะแนน	0	หมายถึง	ไม่เคยมีเลย

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของแบบวัดอยู่ระหว่าง 0 - 75 คะแนน แบ่งคะแนนทั้งหมดเป็น 3 ช่วงโดยใช้หลักทางสถิติ ได้แก่ พิสัย / จำนวนชั้น = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) / 3 (กานดา พูนลาภทวี, 2530) การแปลผลคะแนน การสนับสนุนจากคู่สมรสในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้

การสนับสนุนจากคู่สมรส (คะแนน)	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
การสนับสนุนด้านอารมณ์	0-11	12-22	23-33
การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	0-8	9-16	17-24
การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของหรือบริการ	0-6	7-12	13-18
การสนับสนุนโดยรวม	0-25	26-50	51-75

ส่วนที่ 3 แบบวัดความผาสุก ใช้เครื่องมือวัดความผาสุก (Cantril Self-Anchoring Ladder Scale) ของ แคนทริล (Cantril, 1965 cited in McDowell & Newell, 1987) ลักษณะ

แบบประเมินเป็นมาตราส่วนแบบขั้นบันได 10 ขั้น มีช่วงคะแนน 0 - 10 ตามระดับขั้นบันได โดย คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีความสุข คะแนน 10 หมายถึงมีความสุขอย่างเต็มที่ เนื่องจากแบบวัดนี้ ผู้ตอบจะประเมินความสุขของตนเองเป็นตัวเลขที่เป็นจำนวนเต็ม 0 - 10 ตามระดับขั้นบันไดในแบบวัด ผู้วิจัยแบ่งคะแนนทั้งหมดเป็น 3 ช่วง โดยใช้หลักทางสถิติ ได้แก่ พิสัย/จำนวนชั้น = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) / 3 เนื่องจากคะแนนที่ได้มีทศนิยม ผู้วิจัยจึงปรับการแปลผลคะแนนความสุขในระดับ สูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้

คะแนน	0-3	หมายถึงมีความสุขระดับต่ำ
คะแนน	4-6	หมายถึงมีความสุขระดับปานกลาง
คะแนน	7-10	หมายถึงมีความสุขระดับสูง

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงตามเนื้อหา

ผู้วิจัยนำแบบวัดการสนับสนุนจากคู่สมรส ซึ่งแปลและปรับจากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของฟรายด์แมนและคิง ไปตรวจสอบความถูกต้องของการแปลโดยวิธีการแปลย้อนกลับ (backtranslation) จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและอังกฤษจำนวน 4 ท่าน จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาคำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) (Davis, 1992) ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .93 (วิธีการคำนวณดูในภาคผนวก จ) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาพิจารณา และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์นั้น ไปหาความเชื่อมั่นกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับแบบวัดความสุข ผู้วิจัยไม่ได้นำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา เนื่องจากแบบวัดนี้เป็นการวัดการรับรู้ของบุคคลในภาพรวมทั้งหมดของความพึงพอใจในชีวิต การรับรู้ เป้าหมาย การให้คุณค่า และความเชื่อของตนเอง ดังนั้นแบบวัดนี้จึงตอบสนองและแสดงการวัดเฉพาะบุคคล และแบบวัดนี้เป็นเครื่องมือที่มีเพียง 1 ข้อ จึงมีความจำกัดที่จะตรวจสอบด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยนำเครื่องมือนี้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความชัดเจนของคำชี้แจงในการใช้เครื่องมือ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาพิจารณา และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนที่จะนำแบบแบบวัดนี้ไปหาความเชื่อมั่นกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบวัดการสนับสนุนจากกลุ่มสมรสไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ณ ที่ทำการชมรมผู้สูงอายุเขตเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 15 ราย และคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านวัตถุประสงค์ของหรือบริการ และด้านอารมณ์เท่ากับ .90, .82 และ .83 ตามลำดับ เมื่อนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น .83, .67 และ .85 ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ณ ที่ทำการชมรมผู้สูงอายุเขตเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 15 ราย และคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยวิธีการทดสอบซ้ำ (test-retest reliability) ในระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .95

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) มีการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวขออนุญาตเก็บข้อมูล จากคณบดีคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยเชียงใหม่ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน ผ่านหัวหน้ากลุ่มงานเวชกรรมสังคม เพื่อขอความร่วมมือในการชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตในการทำงานวิจัย

2. เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยขอพบหัวหน้ากลุ่มงานเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลน่าน เพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยการช่วยประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุข และประธานชมรมผู้สูงอายุทั้ง 27 ชุมชน เพื่อคัดเลือกและสุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด

3. นักอาสาสมัครสาธารณสุข และประธานชมรมผู้สูงอายุ ในแต่ละชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการนัดกลุ่มตัวอย่าง โดยนัดหมายที่ทำการชมรมผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 รายที่สามารถมารับการสัมภาษณ์ตามวัน

เวลาและสถานที่ที่นัดหมายได้ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เหลือจำนวน 155 ราย ไม่สะดวกในการมารับการสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่นัดหมายได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้ตามบ้านของกลุ่มตัวอย่างแต่ละรายแทน

4. ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัวเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการวิจัย โดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบสมรรถภาพสมองของไทยในหมวดเกี่ยวกับการรับรู้

5. ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ ภายหลังจากการพูดคุยสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว เพื่อประเมินการสนับสนุนจากคู่สมรส และใช้แบบวัดความผาสุกโดยให้กลุ่มตัวอย่าง แต่ละรายเป็นผู้ประเมินด้วยตนเอง โดยจะหยุดพักเป็นระยะภายหลังจากการสัมภาษณ์ในแบบสัมภาษณ์แต่ละชุดสั้นที่สุดลง รวมใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 10 - 15 นาที ต่อกลุ่มตัวอย่างแต่ละราย หลังจากนั้นแล้วผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล

6. ดำเนินการตามข้อ 4-5 จนได้กลุ่มตัวอย่าง ครบ 200 ราย

7. นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS/FW (Statistical package for the social science/for Window) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนจากคู่สมรสโดยรวมและรายด้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ระดับของการสนับสนุนจากคู่สมรสโดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความผาสุกของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ระดับของความผาสุกโดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนจากคู่สมรส กับความผาสุกของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงอันดับแบบสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient)

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากคู่สมรสกับความผาสุกของกลุ่มตัวอย่าง ได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามที่ มั่นโรว์ (Munro, 1997) กำหนดไว้ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ค่าระหว่าง	0.00 - 0.25	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ต่ำมาก
ค่าระหว่าง	0.26 - 0.49	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
ค่าระหว่าง	0.50 - 0.69	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
ค่าระหว่าง	0.70 - 0.89	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
ค่าระหว่าง	0.90 - 1.00	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก